

med den kvindelige Blufærdigheds hele Ynde».

Hans Niclái Niclassen, keypmáður, sum annars er misnøgður við ta mynd, Emil Bruun letur av Beintu, sigur, at lýsingin av útsjónini er tann sama, sum langomman segði frá. Langomma Hans Niclái táenti hjá Beintu og hevði bara gott at bera henni.

Hóast ávaringarnar ikki tróta, so giftist Peder Arrheboe við Benthe Christine, og skjótt visir hon seg sum tann gívrur hon er. Harra Peder temur hana so dánt, og tað verður fleiri ferðir tikið fram, at hann er einasti maður, hon hevur virðing fyri. Restin av »Herr Peder Arrheboe« fylgir í høvuðsheitum søgnini, og tað er eingin grund til at gera meira burtur úr her. Tað, sum í hesum viðfangi er á hugavert er, um Jørgen-Frantz Jacobsen hevur brúkt nakað úr bókini hjá Emil Bruun? Og tað er eftir øllum at døma ikki óhugsandi.

Líkskapur

Fyrst og fremst pietismuna. Emil Bruun letur harra Peder bliva pietist, og tað er orsökini til, at hann fer til Føroya. Søgnin sigur frá, at harra Peder ikki altíð var sum hann átti, og Emil Bruun letur hetta í ein vissan mun vera ein tvídrátt í millum livs gleði og livsnoktan, í millum barokk og pietismu. Søgnin ber ikki við pietismu, og heldur ikki onnur skjól, eg havi sæð, so hetta er ivaleyst ein uppfinning hjá Emil Bruun at greiða frá sinnalagnum hjá Peder Arrheboe. Søguliga hevur høvundurin ikki fast undir føti, tí pietisman gjørdi lítið og einki vart við seg í Danmark fyrr enn aftaná 1730, so tað er valla hugsandi, at Peder Arrheboe og vinnaðurin eru heitir pietistar longu tey fyrstu árin í 18. öld.

Hetta við pietismuni kann Jørgen-Frantz Jacobsen hava lænt frá Emil Bruun, og sum tann søgukøni maður hann var, hevur hann sæð, at skal hendan hugsan brótast við aðrar, so má søgan fara fram seinni í gldini. Í »Herr Peder Arrheboe« verða pietisma og tann gamla trúgv - t.e. barokkur - fleiri ferðir settar upp ímóti hvørjari aðrari. Hetta er sumleiðis ein høvuðsandsøgnin, ikki í skaldsøgnini »Barbara«, men í harra Páli sjálvum.

Dagin eftir, at harra Peder er komin til Føroya hoyrir hann »en ham ubeagelig højrestet Latter«. Hann, sum fleinnir er tann tjúkki varapróvsturin Anders Lemvig, og hann heldur fram við sínum »ustandseelige, skratende Latter«. Tann Anders Lemvig, ið her kemur á pall er ikki líkur honum í »Barbaru«, men tann eindvaligi láturin fær lesarin at hugsa um tann altíð læandi harra Servin í kapitlunum »Prestastevna«. Kanska hevur Jørgen-Frantz Jacobsen fingið eitt

sindur av íblástri her?

Tann fyrsta ferðin til Vágarnar hjá nýggja presti er rættiliga lík henni í »Barbaru«. Í »Herr Peder Arrheboe« eru tað titulpersónurin og áðurnevndi Herr Anders, ið saman við Benthe, sum kemur í evstu løtu, verða rógvin til Kollafjarðar. Tey liggja nátt í Kvívík - ikki í Leynum - prestarnir hjá Kvívíkspresti, meðan tað ikki verður sagt, hvar Benthe sveyur. Tað skilst kortini, at tað ikki er í prestagarðinum. Síðani halda harra Peder og Benthe leiðina fram til Miðvágs.

Í bókini hjá Emil Bruun spælir herr Peder javnan upp á ein lutt - ørindið »Min smukke, / Min Dukke« kemur eins og í »Barbaru« fyri - meðan Jørgen-Frantz letur Andreas vera luttspælara.

Skaldsøgurnar báðar eru sum nevnt stak ólíkar, og har Emil Bruun skivar sína bók beinleiðis inn í søgnina við somu nøvnum, so brúkar Jørgen-Frantz Jacobsen einans søgnina sum karm og broytir nøvnini. Men, sum tað kanska skilst, so er tað ikki frítt fyri, at eg haldi, at føroyski høvundurin hevur funnið sær onkran smávegis íblástur hjá danska høvundinum. Størstan týðningin í »Barbaru« hevur tað pietistiska rákið, sum tað er hugsandi, at Jørgen-Frantz Jacobsen hevur fingið hugskot til í »Herr Peder Arrheboe«.

»Beinta« 1927

Skaldsøgan hjá Hans Andreasi Djurhuus er heldur ikki av teimum drúgvu - 157 síður í fjórðingsstødd - og kortini tykist hon mangan lesaranum long, tí hon fá brot undantikin manglar spenning og framfýsni. Heilt burðurvið er »Beinta« tó ikki.

»Beinta« er grundað á somu søgn sum »Barbara« og »Herr Peder Arrheboe«, men har søgnin fer beint í krovið á teimum trimum hjúnarlagnum - tað er har, tað leikar á - so leggur »Beinta« fyri við barnaárunum hjá høvuðspersóninum. Í hesum líkist bygnaðurin honum í skaldsøguni hjá Emil Bruun, har ein drúgvur partur snýr seg um tíðina, áðrenn ferðina til Føroya. Mótsett »Barbaru«, har eingin er høvuðspersónur í allari bókini, so eru Herr Peder og Beinta høvuðspersónar í skaldsøgunum, ið hava teirra navn. Einahelst í »Beintu« eru allir aðrir persónar enn sorinskrivaraðóttirin eykapersónar. Skaldsøgubygnaðurin og frásøguhátúrin gerast á henda hátt heilt ørvísi enn í skaldsøguni hjá Jørgen-Frantz Jacobsen.

Hóast »Beinta« av høvundinum er bytt í tríggar bókur - eina fyri hvønn prestin, ið giftist titulpersóninum - so fellur hon í fyra partar. Umframt giftum verður sagt frá uppvækstrinum hjá Beintu, men hesin parturin er lagdur

Emil Bruun hevur skrivað skaldsøguna »Herr Peder Arrheboe«. Skaldsøtan hjá honum hevur undirtittulin »Fortællinger fra Færøerne fra det 18de Aarhundrede« og kom út í 1893

saman við frásøgnini um fyrsta hjúnalagði. Hetta hevur við sær, at partarnir um hjúnalagðini við harra Jónas og harra Niels fylla líka nógv sum hann um Beintu og Peter Arrheboe.

Tá ið lesarin hittir Beintu eru hon og spællróðirin, Kristjan, um fjúrtan ára aldur, og tey eru góð við hvørt annað. Men Beinta er sorinskrivaraðóttir, og Kristjan soldátasonur, og tiskil vil mamma Beintu stæða sambandinum við at noyða Kristjan at tæna harra Jónasi á Viðareidi. Kristjan rýmir av landinum og fer fyrst í danska og síðani í fremmandu hertænastu. Beinta er ólukkulig, og tann misti kærleikin og vónin um at finna hann aftur er leidar-motiv í skaldsøguni.

Hví er Beinta ill?

Mamma, sum hevur noytt Kristjan at flýggja, sær eisini til, at Beinta skal giftast við tí sama prestinum, hagar Kristjan skuldi setast út. Harra Jónas er vorðin einkjumaður, og hann hevur fingið hug á tí vøkrum Beintu. Beinta er ikki fegin, men liv hennara er kortini lagt í oyði, so hvar leiðin gongur, ger næstan tað sama: »Hon

fór at verða prestakona á Viðareidi, og mamma hevði skyld í hesum«.

Beinta gerst hørd ímóti bæði manni og umhvørvi - í søgnini nevnist hon jú lla Beinta - og atburður hennara stavar frá viðferðini, mamma hevur givið henni. Hon vil vera við, at lívið fer at vera »eydnuleyst og tungligt«, men at hon skal »lønna móður síni tað aftur, at hon gjørdi hana til prestakonu á Viðareidi. Eisini harra Jónasi vil hon løna, tó at hann einki ilt hevur gjørt, men bara elskað hana«. Hans A. Djurhuus letur lesaranum eina psykologiska frágreiðing, hví Beinta er so sint, sum hon er.

Við millumbilum frættir hon gjøgnum pápa Kristjan, hvussu sonurin búleikast út í heimi, og vónin um, at tað skal bliva tvey bæði, hvørvir ikki fullkomiliga, fyrr enn hon frættir, at hann er deyður í stríði í Frankríki. Um hesa tíð er hon einkja eftir bæði harra Jónas og harra Niels, men sama skipið, ið kemur við deyðsbodnum hevur eisini Peter Arrheboe við til Føroya.

Beinta og Peter Arrheboe giftast, og hon heldur seg í fyrstani vera góð við hann,

»men her fór hon skeiv; tí menniskjan elskar bara eina ferð«. Og beint aftaná: »Hon var einsamøll og eydnuleys«. Men tað verður tikið fram fleiri ferðir, at umramt Kristjan, so er Peter Arrheboe einasti maður, hon virðir.

Peter Arrheboe missir kjóla og kraga av líktaluni hann heldir yvir bóndan á Ryggi. Høvundurin hevur ilt við at grundgeva taluna - hjá Hans A. Djurhuus er Peter Arrheboe ikki óður í høvundinum - og roynir at krøvja sum mest í ullintum tilskipingum og romantiskum mjørka. Beinta og frákyrd prestur liva teirra mongu seinastu ár í eini smáttu í Sandavági, men ikki í klandri. Sum skrivað stendur: »Hon var góð við harra Peter, men tað var eingin eldur í góðsku hennara - hon hevði brunnid ein-aferð - og tá ið tann eldurin sloknaði, var fríður fallin yvir hana«. Seinastu orðini hjá Beintu eru: »Kristjan - Kristjan - stjørnurnar - ber meg upp um stjørnurnar«. Orðini sipa til, at Kristjan fleiri ferðir fyrst í skaldsøguni ber hana yvir um ósan.

íblástur frá tí eldra?

Beinta og Barbara eru ikki líkar. Har Barbara er glaðlynt og livir í løtuni, so er Beinta tunglynt og livir í dreymi. Tær eru kortini báðar tølendi, men á hvør sín hátt. Barbara tí hon er so sjarmerandi, Beinta tí hon er so vøkur.

Tað er lítill ivi um, at Jørgen-Frantz Jacobsen hevur lisið skaldsøguna hjá Hans Andreasi, tá ið hann fer undir sína egnu. Teir kendust, og tað finst eitt stuttligt bílæt, har Hans Andreas og Janus Djurhuus eru avmyndaðir saman við Williami Heinesen og Jørgen-Frantzi. (Sí Hanus Andreassen: J.H.O. Djurhuus II, s. 231). Tað eru líkleikar í millum skaldsøgurnar báðar, men um tað er tilvild, ella tann yngri høvundurin hevur fingið íblástur frá tí eldra, er í fleiri førum ilt at gera av.

Vandaferðir, sum hon hjá lögmanni og harra Pál, finnast eisini í »Beintu«, men í ørvísi líki. Beint er gift harra Nielsi, og tey skulu við báti úr Havnini til Miðvágs í vánaligum veðri. Formanninum og presti dáma einki, men Beinta, sum er líkasæl um hon livir ella doyri - helst vil hon kanska

